

En moderne vandrer-roman

Tomas Espedal: *Gå. Eller kunsten å leve et vilt og poetisk liv*
Gyldendal 2006, 215 s.

Reiselitteratur er tidens sjanger. Det kan man enkelt konstatere når man ser de stadig lengre listene med reiseskildringer og reiseguides som forlagene gir ut hvert år. Tomas Espedals *Gå* faller også inn under den romslige merkelappen reiselitteratur, men står i tradisjonen fra den førmoderne reisemåten, vandringen, spaserturen, spesielt oppvurdert under romantikken, med Wordsworth og søsteren Dorothys spaserturer og skriveriene rundt dem, i Lake District i nordvest-England, eller med Rousseau i Frankrike, og hans bok *Den ensomme vandrers drømmerier* (1782). Dette er da også forfatteren Espedal drøfter og ser seg i forlengelsen av. Han kunne også ha nevnt Vinje, med sin *Ferdaminni fraa Sumaren 1860* – kanskje særlig ut fra følgende betraktning hos Espedal: "Man tenker bedre når man går i fjellet. Man bestemmer seg for å bli vanskeligere, mindre medgjørlig, man tenker farligere i fjellet" (s.60). Og han kunne ha nevnt Hamsun, med sine vandrerbøker, særlig fordi epilogen til Espedal kan minne om epilogen til *En vandrer spiller med sordin* (1909).

Det sympatiske med *Gå* er at den er fri for den eksotisering som fins i mye reiselitteratur, og også fra den didaktiske og kulturformidlende tonen man gjerne kan finne. Når Tomas Espedal, med vennen Narve, går igjennom deler av Hellas og Tyrkia til fots, får vi verken høre noe om den antikke arven eller får en analyse av dagens Hellas og Tyrkia. Det er de tilfeldige møtene som interesserer Espedal og som fyller boka, møter med folk som verken tilhører samfunnets toppsjikt eller middelsjikt, men som er alminnelige mennesker litt under der, enkeltpersoner, grupper og familier som sjelden gjengis karikert, men heller med respekt og fascinasjon.

Boka er delt i to deler, med vekselvis 30 og 11 kapitler i hver del. Vandringerne i Tyrkia og Hellas er fra andre del, her finner vi også vandringene i og rundt Paris, mens første del består av vandringene i Norge, særlig i forfatterens hjemtrakter, på Vestlandet, men også med to ekskurer til Tyskland og Wales, der han vandret i 1998 og 1999. Boka har ingen streng komposisjon, men består av småkapitler som inneholder møter, observasjoner, refleksjoner og minner. Og disse

klarer Espedal til enhver tid å gjøre interessante. I tillegg er det en omfattende sitering av og dialog med annen vagabond og outsiderlitteratur, ja, for Espedal oppfatter seg som en outsider, hans vandring er, etter han gikk ut av ekteskap og familieliv, en livsstil. Han vil ikke være bofast, eie et hus, som gjerne ender opp med å eie en selv. Likevel romantiserer han ikke sin levemåte, men gransker den heller.

Med jevne og urolige mellomrom melder tanken seg: jeg burde hatt et yrke. Jeg har aldri hatt et yrke. Jeg har valgt annerledes, har gjort opprør, skrevet og utgitt bøker; jeg har reist og gjort mange ville ting, men jeg har aldri hatt et yrke. Du kjenner ikke yrkeslivets hemmeligheter, tenker jeg: Samtalene i kantinen. Firmafestene, seminarene, kollegaene! Heller ikke har du – noensinne – hatt fellesferie. Ingen har noen gang ansatt deg eller avsatt deg, du har verken blitt forfremmet eller sagt opp [...] (s.31)

Bak valget om å leve som han gjør, ligger det ikke så lite av en sivilisasjonstrøtthet, en lengten tilbake til noe enkelt og grunnleggende. Eller kanskje er det en lengsel fram mot noe, i hvert fall er det ingen agraridyll han søker, et øyeblikk av lykke er å ligge på senga på et hotellrom med en sigarett i hånden, og en bok og en flaske vin på nattbordet. Litt kunstnermytologi ligger det nok her, f.eks. er fremhevingen av hvor lite han sover i tradisjon med nyromantikkens søvnløse menn, nattilværelsen som en oppvåkning til en intensere sansning og dypere erkjennelse. (Det signaliserer en åndelig styrke å overvinne kroppens behov.) Men det er noe grunnleggende sympatisk over jegpersonen, en jegforteller som det neppe er grunn til å skille fra Tomas Espedal, det er en biografisk kontrakt som "gås" opp med leseren igjennom boka. Og vi blir gjerne med på vandringene hans, som har like stor "fylde" enten han går over ryggen av Pindosfjellene i Hellas eller rusler den daglige turen fra huset hvor han bor mot slutten av fortellingen og ned til butikken ved sjøen. Som en hamsunsk forteller henter han dikterisk materiale ut av alt. Videre er selvgranskingene så nærgående at leseren etter hvert opplever at flasketuten peker på en selv. Hvordan lever egentlig jeg?

Kanskje er det dette som gjør at *Gå* for meg fremstår som en av årets beste skjønnlitterære bøker. Kanskje har det også noe å gjøre med at jeg i forbindelse med et oppdrag for foreningen *!Les* har pløyd meg

igjenom litt for mange romaner på kort tid. I hvert fall var det et pusteroom å slippe en oppkonstruert intrige som personene må underordne seg, slik det av og til blir i halvgod fiksjonsprosa. Hos Espedal genereres alt av steder, eller av stier:

Det finnes kanskje ikke noe vakrere enn en god sti, en smal og opptråkket vei gjennom skogen, over fjellet, fra landsby til landsby, fra gård til gård. Et intrikat mønster av veier; ferdselsveier, fremferdsveier, de små veiene som binder de små stedene sammen.

Slik kan man også karakterisere boka hans, unnvikelsen av et plot kan sammenlignes med det å unngå hovedveiene. For det er ikke der de viktige tingene skjer.

Henning Howlid Wærp